

Ár 2011, fimmtudaginn 3. mars, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Áslaug Árnadóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Guðlaug Brynja Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 36/2010:**

M
gegn
Fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 22. september 2010 með kvörtun lögmans sóknaraðila, dagsettri sama dag. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 23. september 2010, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust þann 25. október 2010. Var bréfið sent lögmanni sóknaraðila með bréfi nefndarinnar, dagsettu 26. október 2010, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir lögmans sóknaraðila bárust þann 23. nóvember 2010.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 13. desember 2010, 14. og 21. janúar, 11. febrúar og 4. mars 2011.

II.

Málsatvik.

Sóknaraðili er einn hluthafa í A á Grenivík og situr hann í varastjórn félagsins. Á árinu 2007 veitti gamli F, A tvö lán. Annars vegar lán nr. X sem undirritað var þann 9. maí 2007 af B og C f.h. A að fjárhæð 20.000.000 kr. Hlutfall mynta í láninu var 50% í svissneskum frönkum og 50% í japönskum jenum. Ritar sóknaraðili á skjalið sem vottur að réttri dagsetningu, undirskrift og fjárræði stjórnarmanna. Hins vegar var um að ræða lán nr. Y sem undirritað var þann 11. júlí 2007 af B og C f.h. A að fjárhæð 8.000.000 kr. Hlutfall mynta í láninu var 20% í evrum, 50% í svissneskum frönkum og 30% í japönskum jenum. Varnaraðili hefur nú tekið yfir umrædda lánasamninga.

Við framangreindar lántökur var gengið út frá því að sóknaraðili mundi leggja fram til tryggingar lánunum innstæðu á innlánsreikningi að fjárhæð 35.000.000 kr. sem handveðsett yrði bankanum. Þannig var tryggingaþekjan um 125% af lánunum. Þann 3. september 2007 setti sóknaraðili gamla F að handveði bankareikning nr. Z til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu á öllum skuldum og fjárskuldbindingum A

við veðhafa. Í handveðsyfirlýsingu segir m.a.: „*Falli markaðsverðmæti veðsettra fjármálagerna það mikið að hlutfallið milli eftirstöðva skuldarinnar og verðmæti veðandlagsins uppfyllir ekki lengur útlánareglur veðhafa, eins og þær eru á hverjum tíma, um hámarks lánshlutfall skal veðsali greiða niður skuldina eða leggja fram nýjar tryggingar jafnóðum svo jafnvægi náist milli skuldarinnar og verðmæti veðsins að mati veðhafa. Innan 15 daga frá því að slík beiðni kemur fram, getur veðhafi beitt sömu vanefndaúrræðum og vegna vanskila.*“ Ekki kemur fram nein fjárhæð í skjalinu.

Vorið 2008, í kjölfar veikingar íslensku krónunnar, kallaði bankinn eftir frekari tryggingum á grundvelli tilvitnaðs ákvæðis, enda var tryggingaþekjan komin niður fyrir 95%. Jafnframt segir sóknaraðili að yfirdráttarheimild félagsins hjá bankanum hafi verið felld niður þar til lögð hefði verið fram viðbótartrygging. Sóknaraðili lagði fram viðbótartryggingu þann 6. júní 2008 að fjárhæð 10.000.000 kr. og fór tryggingarþekjan þá í u.þ.b. 120%.

Að sögn sóknaraðila hófu hann og eiginkona hans, N, viðræður við varnaraðila í mars 2009 um framlengingu fyrra skuldabréfalánsins sem var á gjalddaga 5. maí 2009. Kveða þau fulltrúa bankans hafa sagt að best væri að framlengja lánið um eitt ár og hafi þau staðið í þeirri trú að það yrði niðurstaða bankans. Í lok apríl 2009 áttu þau ásamt C, framkvæmdastjóra og hluthafa í útgerðarfélaginu, í því skyni að ganga frá framlengingu lánsins. Segja þau að þeim hafi verið tjáð að málið væri til skoðunar hjá bankanum og skyldu þau ekkert aðhafast fyrr en þeirri skoðun væri lokið. Þann 22. maí 2009 var aftur haldinn fundur í bankanum og var þeim þá tjáð að til athugunar væri að gjaldfella lánið í ljósi þess að ekki væri grundvöllur fyrir rekstri útgerðarfélagsins. Sóknaraðili send varnaraðila bréf þann 27. maí 2009 þar sem þess var krafist að varnaraðili viðurkenndi að ráðgjöf bankans til sóknaraðila hafi verið verulega áfátt þegar hann féllst á að leggja fram handveð vegna lánanna til A. Jafnframt var þess krafist að varnaraðili skilaði sóknaraðila þeim tíu milljónum króna sem hann lagði fram sem viðbótarhandveð auk vaxta sem fallið hefðu á þá fjárhæð. Loks var þess krafist að bankinn héldi áfram viðræðum um farsæla lausn málsins.

Varnaraðili svaraði bréfi sóknaraðila með bréfi, dags. 15. september 2009. Í bréfinu var kröfum sóknaraðila hafnað og skorað á hann að leggja fram nýjar tryggingar eða greiða vanskil vegna hinna gjaldföllnu lána. Yrði það ekki gert mundi varnaraðili nota andvirði veðandlagsins til að lækka skuld A við bankann.

Þann 16. október 2009 var sóknaraðila send greiðsluáskorun frá varnaraðila vegna beggja lánanna. Þegar ekki var orðið við áskoruninni var gengið að handveðinu þann 4. maí 2010. Var andvirðinu ráðstafað til greiðslu á framangreindum lánnum A. Var lán nr. X greitt að fullu, en eftirstöðvar láns nr. Y voru 12.607.573 kr. þann 19. október 2010.

Málinu var vísað til úrskurðarnefndarinnar með bréfi sem móttékið var þann 22. september 2010.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili gerir þær kröfur að varnaraðili endurgreiði honum 10.000.000 kr., ásamt áföllnum sammingsvöxtum á tímabilinu 5. júní 2008 til 27. júní 2009 og með dráttarvöxtum frá 28. júní 2009 til greiðsludags. Þá gerir sóknaraðili þá kröfu að varnaraðili greiði honum allan kostnað sem hann hefur haft og muni hafa vegna þessarar kröfugerðar sinnar að viðbættum virðisaukaskatti.

Sóknaraðili rökstyður kröfur sínar með því að varnaraðili hafi brotið gegn ákvæðum 19. gr. laga nr. 161/2002 um að fjármálafyrirtæki skuli starfa í samræmi við

eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði. Telur sóknaraðili að varnaraðila hefði borið að benda honum á áhættuna af því að leggja fram handveð í íslenskum krónum sem tryggingu fyrir tveimur gengistryggðum lánnum sem að auki veru kúlulán. Segir sóknaraðili að hann hafi hvorki þegar upphaflega handveðið var veitt bankanum, né þegar 10 milljónum króna var bætt við veðið í júní 2008 eða síðar hafi það komið til tals af hálfu bankans að hyggilegt gæti verið að færa innstæðuna á innlenda gjaldeyrisreikninga í bankanum í sömu myntum og hlutföllum og gildi um lánin sem handveðinu var ætlað að tryggja.

Sóknaraðili byggir á því að upplýsingagjöf um mismunandi kosti viðskiptavina sé mjög mikilvæg í starfsemi fjármálafyrirtækja og að öll áhætta sem fjármálafyrirtæki þekkir og varðar beinlínis umrædd viðskipti eigi að liggja ljós fyrir þannig að viðskiptamaður geti tekið vandaða og upplýsta ákvörðun. Hafi varnaraðila því borið að benda sóknaraðila á umtalsverða gengisáhættu og kynna honum aðra kosti sem gætu dregið úr þessari áhættu. Bendir sóknaraðili í þessu sambandi á að bankar séu fagaðilar sem starfi samkvæmt sérstöku leyfi og undir opinberu eftirliti.

Sóknaraðili bendir á að almennt hafi lántakar hjá íslenskum fjármálafyrirtækjum, a.m.k. einstaklingar verið látnir skrifa undir sérstaka yfirlýsingu þar sem því er lýst yfir að þeir geri sér grein fyrir að gengisáhætta geti verið samfara lántöku með gengistryggðu láni eða láni í erlendri mynt. Telur sóknaraðili að það sama hefði átt að gilda gagnvart einstaklingi sem leggi fram tryggingu fyrir þriðja aðila sem tekur gengistryggt lán.

Sóknaraðili rökstyður einnig kröfu sína með vísan til 1. mgr. 43. gr. danskra laga um fjármálafyrirtæki, nr. 793/2009 og reglna settra á grundvelli þeirra.

Sóknaraðili vísar einnig til skýrslu Rannsóknarnefndar Alþingis til stuðnings því að um það leyti sem hann hafi gefið út handveðsyfirlýsingu, þ.e. í maí 2007 hafi gengi íslensku krónunnar verið mjög hátt skráð gagnvart öllum þeim gjaldmiðlum sem vísað er til í skuldabréfunum sem A gaf út til bankans. Telur sóknaraðili að fyrirrennara varnaraðila hafi verið kunnugt um þetta, þó að ekki sé ljóst að vitneskjan hafi verið komin til stjórnenda útibús bankans á Akureyri sem annaðist samskipti við sóknaraðila.

Að auki vísar sóknaraðili til 16. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005 þar sem kveðið sé á um að ef vara eða þjónusta séu þannig úr garði gerð að leiðbeininga sé þörf við mat á eiginleikum þess, t.d. notagildi og endingu, svo og meðferð og hættu sem af vöru eða öðru getur stafað beri að veita fullnægjandi skriflegar leiðbeiningar þegar tilboð sé gefið, samningur gerður eða eftir atvikum við afhendingu.

Loks vísar sóknaraðili til 9. gr. laga um fjárhagslegar tryggingaráðstafanir nr. 46/2005 þar sem kveðið sé á um að ákvæði í samningi um fjárhagslegar tryggingaráðstafanir er varði verðmat fjárskuldbindinga og fullnustu fjárskuldbindinga megi víkja til hliðar í heild eða að hluta eða breyta ef það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera ákvæðið fyrir sig.

Því telur sóknaraðili ósanngjarnt og andstætt góðri viðskiptavenju að varnaraðili beri fyrir sig ákvæði handveðsyfirlýsingarinnar til að leysa til sín hina veðsettu bankainnstæðu.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir kröfu sína í fyrsta lagi á því að í ákvörðun Fjármálaeftirlitsins frá U sé að finna tæmandi talningu á þeim eignum og skuldbindingum sem varnaraðili hafi tekið yfir frá gamla F. Í ákvörðuninni komi ekki fram neitt um það að mögulegar kröfur á hendur gamla F séu yfirteknar af varnaraðila. Endurgreiðslukrafa sóknaraðila sé vegna viðbótartryggingar sem hann lagði fram í júní 2008 í starfstíð gamla F. Því eigi krafan ekki undir varnaraðila.

Ef ekki verði fallist á að varnaraðili beri ekki ábyrgð á ráðgjöf og leiðbeiningum til viðskiptavina sem tóku lán og lögðu fram tryggingar hjá gamla F krefst varnaraðili þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað á þeim forsendum að varnaraðili hafi ekki brugðist í ráðgjöf sinni til sóknaraðila, enda hafi engin skylda til slíkrar ráðgjafar verið fyrir hendi.

Bendir varnaraðili á að í 19. gr. laga nr. 161/2002 sé kveðið á um að fjármálafyrirtæki skuli starfa í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði. Hvergi sé í lögum fjallað um upplýsingaskyldu vegna veðsetninga sambærilegum þeim sem fjallað sé um í þessu máli. Þá verði ekki talið að venja til slíkrar ráðgjafar hafi skapast líkt og sóknaraðili heldur fram, nema síður sé, auk þess sem ekki hafi verið sýnt fram á að bankinn hafi hegðað sér með nokkrum hætti andstætt þeim viðskiptaháttum sem þóttu eðlilegir og viðteknir á þeim tíma sem málið tekur til.

Þá bendir varnaraðili á að ekki hafi verið sýnt fram á að sóknaraðili hafi boðið fram erlenda mynt eða átt umræddar fjárhæðir í erlendri mynt þó að hann hafi vitað að umrædd lán voru í erlendum myntum. Varnaraðili kveðst aldrei hafa haft þá starfsreglu að ráðleggja skuli viðskiptavinum sem setja eign sína að veði að breyta þeirri eign í erlenda mynt þó verið sé að taka lán í erlendri mynt, enda sé ekki gengið út frá því við lánveitinguna að ganga þurfi að veðinu. Þá bendir varnaraðili á að ef sóknaraðili hefði breytt eign sinni í erlenda mynt og íslenska krónan hefði styrkst hefði eign hans rýrnað og hefði slíkt falið í sér áhættu fyrir sóknaraðila sem bankinn sjái ekki ástæðu til að hvetja til.

Varðandi tilvísun til 16. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005 telur varnaraðili að ákvæðið eigi fyrst og fremst við um neytendakaup og að ekki verði séð að það eigi við um fjármálaþjónustu. Því verði ekki fallist á að ákvæðið eigi við í málinu.

Tilvísun sóknaraðila til 9. gr. laga nr. 46/2005 um fjárhagslegar tryggingaráðstafanir er einnig alfarið hafnað enda hafi viðskiptavenja ekki verið sönnuð í málinu, né sýnt fram á að bankinn hafi með nokkrum hætti hagað sér á ósanngjarnan hátt gagnvart sóknaraðila.

Varðandi vísun til danskra réttarreglna tekur varnaraðili fram að danskur réttur gildi ekki á Íslandi og að sambærilegar reglur hafi ekki verið settar hérlendis.

Þá bendir varnaraðili á að á umræddum tíma hafi engar reglur verið í gildi sem skylduðu fjármálastofnanir til að leiðbeina ábyrgðarmönnum um rétt þeirra eða mögulega áhættu af ábyrgð þeirra, enda hafi samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001 ekki náð til ábyrgðar vegna skulda fyrirtækja.

Varnaraðili bendir einnig á að þegar sú viðbótartrygging, sem krafist er endurgreiðslu á hafi verið lögð fram í júní 2008 hafi gengi íslensku krónunnar veikt umtalsvert frá því að lánin voru tekin og hefði sóknaraðili átt að vera meðvitaður um þá mögulegu gengisáhættu sem í fyrirkomulaginu fólst. Hafi sóknaraðili haft val um það hvort bankinn notaði framlagða tryggingu til greiðslu á lánunum eða að hann legði fram viðbótartryggingu og hafi sóknaraðili kosið, þrátt fyrir veikingu krónunnar og að lánið hafi hækkað mikið að leggja fram viðbótartrygginguna án nokkurs

fyrirvara. Þá er bent á að sóknaraðili hafi verið hluthafi í A og hafi hann ásamt öðrum eigendum félagsins staðið að lántökunni. Við lántökuna hafi forsvarsmenn félagsins skrifað undir yfirlýsingu þess efnis að þeim hafi verið kynnt áhættan af lántöku í erlendum myntum og því hafi vinnubrögð bankans verið í fullu samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti, reglur og venjur á fjármálamarkaði.

VI.

Niðurstaða.

Ágreiningur í máli þessu snýr að því hvort að varnaraðili hafi veitt sóknaraðila viðeigandi ráðgjöf þegar hann lagði innstæðu að handveði til bankans og þegar hann lagði frekari fjármuni inn á umræddan reikning tæpu ári síðar.

Sóknaraðili beinir kröfum sínum gegn F, en F (þá FF) var stofnaður eftir hrun gamla F í október 2008. Með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins frá V var nánar tilgreindum eignum og skuldum gamla F ráðstafað til FF (nú F) Samkvæmt 1. tölul. ákvörðunar FME tók F (þá FF) við öllum eignum gamla F, m.a. kröfuréttindum. Í 2. tölul. ákvörðunar FME segir að FF taki við öllum tryggingaréttindum gamla F, þ.m.t. öllum veðréttindum, ábyrgðum og öðrum sambærilegum réttindum sem tengjast kröfum bankans.

Krafa sóknaraðila lýtur að því að honum verði endurgreiddar þær 10.000.000 kr. sem hann lagði inn á reikning nr. Z í byrjun júní 2008 sem viðbótartryggingu vegna lána nr. X og Y sem A tók hjá gamla F á árinu 2007. Byggir hann endurgreiðslukröfu sína á því að starfsmenn gamla F hafi ekki veitt honum þá ráðgjöf sem bankanum bar að veita þegar hann lagði fram tryggingar í september 2007 og júní 2008. Þegar metið er hvort að krafan hafi flust frá gamla F til F með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins þarf í fyrsta lagi að kanna hvað kemur fram í ákvörðuninni. Í öðru lagi þarf að tilgang aðgerðarinnar og þeirra laga sem hún var byggð á.

Í ákvörðun Fjármálaeftirlitsins frá V er kveðið á um framsal á tilteknum, nánar tilgreindum, réttindum og skyldum gamla F til FF. Verður ekki ráðið af ákvörðuninni að hún feli í sér almennt framsal kröfuréttinda. Því verður að telja að kröfur vegna tjóns sem starfsmenn gamla F kunna að hafa valdið viðskiptavinum bankans hafi ekki verið fluttar yfir til varnaraðila með ákvörðun Fjármálaeftirlitsins frá V um ráðstöfun eigna og skulda gamla F. Því ber varnaraðili, F, ekki ábyrgð á tjóni því sem sóknaraðili kveðst hafa orðið fyrir og verður því ekki fallist á kröfur hans.

Með vísan til þess sem að framan er rakið verður að hafna öllum kröfum sóknaraðila á hendur varnaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 3. mars 2010.

Áslaug Árnadóttir

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Guðlaug Brynja Ólafsdóttir